21.03.2023 № 3005-IX. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text

12. Pesek M. Postcolonial Ukraine: Why Federalization is Not an Option for Kiev. *CounterPunch*. July 12, 2017. URL: https://www.counterpunch.org/2017/07/12/postcolonial-ukraine-why-federalization-is-not-an-option-for-kiev/

13. Войтко О. Колоніалізм: переосмислення: інтерв'ю з Єгором Брайляном. *День*. 28 липня 2020 р. № 140. URL: https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/kolonializm-pereosmyslennya

14. Мимрук О. Випадаючи з мап: Лія Достлєва про Україну в деколоніальному дискурсі. *Читомо*. 24 травня 2024 р. URL: https://chytomo.com/vypadaiuchy-z-map-liia-dostlieva-pro-ukrainu-v-dekolonialnomu-dyskursi/

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-667-9-22

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТУАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Морошан Н. В.
кандидат історичних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»
м. Ізмаїл, Україна

Цифрова трансформація сучасного освітнього та наукового простору зумовлює зміни у способах створення, збереження, поширення та засвоєння гуманітарного знання. Для історичної освіти цей процес має особливе значення, оскільки цифрові технології відкривають доступ до значних масивів джерельної бази, розширюють можливості її візуалізації, систематизації та аналітичного опрацювання. У цьому контексті цифровізацію доцільно розглядати не лише як технічне оновлення освітнього процесу, а як чинник трансформації методів роботи з історичним знанням.

Важливим напрямом такої трансформації є розвиток цифрової гуманітаристики, яка поєднує традиційні методи гуманітарних досліджень із цифровими інструментами опрацювання та репрезентації інформації. Так, Т. Ярошенко наголошує, що цифрова гуманітаристика охоплює не лише використання цифрових засобів для роботи з текстами й артефактами, а й розширення дослідницького простору, створення

нових способів представлення гуманітарного знання та формування нових дослідницьких практик [5].

Застосування цифрових підходів має значний потенціал саме у вищій історичній освіті. Показовим у цьому відношенні є систематичний огляд С. Корнієнка, присвячений емпіричним дослідженням цифрової педагогіки історії на рівні бакалаврату. Автор проаналізував дослідження, у яких цифрові технології застосовувалися безпосередньо в роботі зі студентами закладів вищої освіти. Серед використаних інструментів розглядалися, зокрема, спільні цифрові платформи, доповнена реальність та інші цифрові методики. Водночас автор наголошує на обмеженості наявної доказової бази та необхідності подальших емпіричних досліджень ефективності цифрових методів [3].

Українські дослідники також звертають увагу на можливості цифрових технологій у навчанні історії. Наприклад, М. Москалюк та А. Лень розглядають інтерактивні онлайн-ресурси й мультимедійні матеріали як складові сучасного вивчення історії та підкреслюють їхній потенціал для підвищення ефективності навчання [4]. Водночас принципово важливо, щоб цифрові ресурси не перетворювалися лише на засіб демонстрації готової інформації. Їхня освітня цінність значно зростає тоді, коли студент використовує цифрове середовище для самостійного пошуку, відбору, порівняння та інтерпретації історичних джерел.

Особливе місце в цьому процесі може посідати саме регіональна історія. Її включення до освітнього процесу дозволяє конкретизувати загальноісторичні процеси через історію певної території, населеного пункту, громади, пам’ятки, установи або навіть родини. Регіональний матеріал створює можливість наблизити історичне дослідження до безпосереднього простору життєвого досвіду здобувачів освіти, водночас не ізолюючи його від загальнонаціонального та європейського історичного контексту.

У цьому аспекті особливо важливими є краєзнавчі електронні ресурси. В цьому контексті Є. Забіянов визначає їх як важливу складову сучасного інформаційно-освітнього середовища та звертає увагу на значення цифрового краєзнавчого контенту для вивчення історико-культурної спадщини, а також формування регіональної та національної ідентичності [2]. Можемо зробити висновок, що цифрове представлення регіональної історії може виконувати не лише інформаційну, а й освітню та дослідницьку функцію.

Одним із перспективних напрямів є формування цифрових колекцій регіональних історичних джерел. До їх складу можуть входити оцифровані документи, фотографії, карти, листи, матеріали періодики, музейні предмети, краєзнавчі видання та інші джерела. Їх систематизація

за хронологічним, тематичним або географічним принципом дозволяє створювати навчальні бази, з якими студенти можуть працювати безпосередньо в межах освітнього процесу.

Важливим є не лише сам факт доступності цифрового джерела, а й формування у студента навичок його критичного опрацювання. Робота з оцифрованим документом передбачає встановлення його походження, авторства, часу та обставин створення, визначення характеру інформації, яку він містить, а також зіставлення з іншими джерелами. Таким чином, цифровий ресурс може бути використаний як інструмент формування історичного мислення, а не тільки як інформаційне доповнення до лекції.

Окрему перспективу становить цифрове картографування регіональної історії. Інтерактивна карта дозволяє поєднати просторову інформацію з текстовими, графічними, аудіо- та відеоматеріалами. Наприклад, окремі об'єкти карти можуть містити інформацію про історичні будівлі, пам'ятки, місця важливих подій, зміни адміністративних кордонів, міграційні процеси або історію окремих населених пунктів. У результаті географічний простір стає своєрідним інтерфейсом для вивчення історичного процесу.

Такий підхід є особливо перспективним для Придунайського регіону, історія якого пов'язана зі змінами політичних кордонів, міграційними процесами, взаємодією різних культур і формуванням складної історико-культурної спадщини. Цифрова карта регіону могла б об'єднати різні типи джерел і забезпечити їх просторову прив'язку, створивши додаткові можливості для навчального та дослідницького використання регіонального матеріалу.

Ще одним напрямом є цифровізація усної історії. Інтерв'ю з мешканцями регіону, аудіо- та відеозаписи спогадів, їх транскрипції та тематична систематизація можуть бути об'єднані в цифрові колекції. У навчальному процесі такі матеріали можуть використовуватися як джерела для аналізу повсякденного життя, соціальних трансформацій, локальної пам'яті та індивідуального сприйняття історичних подій.

Водночас використання цифрових джерел потребує дотримання відповідних етичних та академічних принципів. Так, Н. Воронова звертає увагу на питання професійної етики під час роботи з цифровими архівами та інтерактивними платформами, зокрема на проблеми автентичності, авторського права, відповідального використання історичної інформації, медіаграмотності та критичного мислення [1]. Тому цифрова компетентність майбутнього фахівця-історика повинна включати не лише технічні навички, а й здатність критично оцінювати цифровий контент.

Цифровізація регіональної історії може реалізовуватися і через студентські цифрові проєкти. Наприклад, студентська група може створити інтерактивну карту історичних об'єктів певного населеного пункту, цифрову колекцію родинних фотографій, електронну виставку, базу усних свідчень або тематичний вебресурс. У такому випадку освітня діяльність поєднується з елементами історичного дослідження: пошуком джерел, їх критикою, описом, систематизацією та підготовкою власної інтерпретації.

Такий формат відповідає загальній тенденції розвитку цифрової гуманітаристики, у межах якої цифрові технології розглядаються не лише як засоби збереження та передачі інформації, а як інструменти постановки нових дослідницьких питань і створення нових способів представлення гуманітарного знання [5].

Водночас не слід переоцінювати технологічну складову цифровізації. Наявність електронного архіву або інтерактивної карти сама по собі не забезпечує підвищення якості історичної освіти. Визначальним залишається методичний сценарій їх використання. Цифровий ресурс має бути включений у систему навчальних завдань, які передбачають аналіз джерел, формулювання дослідницьких питань, аргументацію та перевірку отриманих висновків.

Отже, цифрові ресурси можуть розглядатися як інструмент актуалізації регіональної історії у вищій освіті за умови їх інтеграції в дослідницько орієнтоване навчання. Їх використання відкриває можливості для цифрового картографування, формування електронних колекцій, роботи з оцифрованими джерелами, збереження усних свідчень та створення студентських цифрових проєктів.

Література:

1. Воронова Н. Професійна етика і культура використання цифрових архівів та інтерактивних платформ у підготовці майбутнього вчителя історії. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2025. № 23. С. 17–30. URL: https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/334007. Дата звернення: 14.08.2026 р.

2. Забіянов Є. Краєзнавчі електронні ресурси в освітньому процесі. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2021. № 8. С. 74–90. URL: https://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/247586. Дата звернення: 12.08.2026 р.

3. Korniienko S. S. Digital history pedagogy in higher education: a PRISMA-compliant systematic review of empirical evidence (2011–2025). CEUR Workshop Proceedings. 2025. Vol. 4043. P. 200–235. DOI: 10.31812/123456789/12778. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12778. Дата звернення: 10.08.2026 р.

4. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2025. № 18. С. 92–102. URL: https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/581. Дата звернення: 16.08.2026 р.

5. Ярошенко Т. О. Цифрова гуманітаристика: нова галузь знань чи «молоде вино в старих міхах»? Культура і мистецтво XXI століття: полілог сучасної гуманітаристики : колективна монографія. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2023. С. 168–208. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/26440. Дата звернення: 14.08.2026 р.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-667-9-23

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ НАПРИКІНЦІ XX СТОЛІТТЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗМІНИ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ

Надоєва О. А.
випускниця аспірантури кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

На сучасному етапі модернізації освітньої системи України особливого значення набуває розвиток інклюзивного навчання як одного з пріоритетних напрямів державної політики [1, с. 79]. Проте успішна розбудова інклюзії є неможливою без ретроспективного аналізу історичних етапів становлення спеціальної освіти та динаміки змін у суспільному сприйнятті осіб з особливими освітніми потребами [2, с. 8]. Дослідження еволюції ставлення до дітей із розладами аутистичного спектра (РАС) дає змогу краще зрозуміти витоки сучасних педагогічних підходів та уникнути помилок під час проектування довгострокових стратегій їхнього навчання [3, с. 4].

Історичний досвід свідчить, що наприкінці XX століття, після проголошення незалежності у 1991 році, Україна увійшла у складний перехідний період [4, с. 12]. Цей час супроводжувався болісним подоланням спадщини радянської авторитарної системи, де спеціальна освіта розвивалася як закрита, жорстко сегрегована «державо-центриська» модель, що базувалася на медичній концепції інвалідності